

Květen 1945 na Žižkově

01.05.2020

Události Květnového povstání nám v rámci cyklu historických ohlédnutí zprostředkoval člen Klubu přátel Žižkova Miroslav Čvančara, kterému bylo tehdy jedenáct let.

[POSLECHNĚTE SI AUDIOVERZI](#)

I když jsem z protektorátního rozhlasu a tisku již několik dnů věděl, že vůdce Adolf Hitler, bojující až do posledního dechu, padl za Německo, skutečnost, že se opravdu začíná něco dít, jsem si uvědomil až v pozdním pátečním odpoledni 4. května 1945. Stál jsem s maminkou u zastávky tramvají u Sladkovského náměstí a sledoval, jak skupiny mých vrstevníků za tiché tolerance řidičů a průvodčích zalepují papírovými páskami německé texty na tabulkách vozů elektrické dráhy.

Ještě téže noci zmizela většina německých označení drobných obchůdků a živností. Ráno v sobotu 5. května se však tak jako kdykoli předtím otevřely prodejny mléka a pečiva a já s osmiletým bráškou Frantíkem a stejně starým bratránkem Ferdou jsem se vydal na Perštýnovo náměstí, dnešní náměstí Barikád. Poté co jsem si ve Fišarově knihařství vyzvedl svázaný pátý ročník časopisu Mladý hlasatel, zastavili jsme se v dnes již neexistující Kaplířově ulici. Hlouček občanů tam upevňoval nad vchodová vrata československý prapor. Kráčeli jsme k domovu přes úbočí Vrchu svatého Kříže a na temeni se zastavili v úžasu. Z oken policejního komisařství v Lupáčově ulici visela československá, americká a britská vlajka.

Krátce po poledni začalo z otevřených oken domů zaznívat hlasité volání Rozhlasu o pomoc. Vzápětí táhly Dvořákovou, dnešní Kubelíkovou ulicí menší i větší skupiny civilistů s národní trikolórou na oděvech. K nim se připojil i můj otec a strýc a šli dobývat telefonní ústřednu ve Fibichově ulici. Za pomoci českých policistů dav přemohl bez krveprolití německou posádku a zmocnil se budovy. Odtud pak otec přinesl domů kovovou bedničku s náboji do pušky. Ty pak v noci rozdál bojovníkům. Od sobotního dopoledne, ještě než začala podvečerní a celopražská stavba barikád, se v oknech objevily desítky a snad stovky československých, amerických a britských vlajek. A kde obyvatelé pohotově odpárali z nacistických vlajek bílý kruh se svastikou, tam zavlál prapor červený.

V neděli 6. května začalo jít do tuhého. Zpovzdálí jsme slyšeli ojedinělý praskot výstřelů a dunění detonací. Stále jsem naslouchal vysílání povstaleckého rozhlasu. Tak jsem se dozvěděl, že ráno vnikly do Plzně americké tanky. Zpráva nás kluky elektrizovala. V domnění, že už za pár hodin uvidíme černochoy a kovbojům se podobající vojáky, jali jsme připravovat jejich uvítání. Co pak jsme ale tehdy mohli vědět o předem určené demarkační linii nebo o pozdějším výroku maršála I. S. Koněva, že záležitost osvobození Prahy byla otázkou ani ne tak vojenskou, ale především politickou a strategickou? Jedinou reálnou pomoc Praze bojující s Němci — i když částečně z alibistických důvodů — poskytly v pondělí 7. května jednotky 1. divize Ruské osvobozené armády vlasovského generálmajora Sergeje Kuzmiče Buňačenko. Přišly od Řeporyj a postupovaly mimo západního břehu Vltavy směrem na Smíchov, Vinohrady, Strašnice a

Malešice. V bojích padlo na tři sta mužů, ale to bylo po válce tabu.

V úterý 8. května se situace povstalců stávala kritickou. Už jsem nesměl vyjít na ulici a mohl maximálně vyhlížet z oken, slyšet vzdálené výstřely a výbuchy a z rozhlasového přijímače poslouchat hlášení v několika jazycích. Pozdě odpoledne však došlo k dohodě mezi Českou národní radou a německým velením, že převážná část okupačních sil přestane bojovat, odloží zbraně a volně odejde z Prahy jihozápadním směrem. Až na ojedinělá ohniska odporu fanatických příslušníků SA, SD, SS a gestapa boje prakticky ustaly. Navíc o 24. hodině v noci 8. května vešla v platnost úplná a bezpodmínečná kapitulace Německa na všech frontách.

Časně ráno ve středu 9. května přijíždějí do Prahy první sovětské tanky. V posledních přestřelkách padne třicet rudoarmějců. Vedle dalších několika stovek, zabitých v širokém okruhu pražského předpolí. Kolem desáté hodiny dopolední stojím s kamarády na nároží Dvořákovy a Bořivojovy ulice, odkud k nám ve světlehnědých stejnokrojích a polních čapkách přicházejí tři rudoarmějci. V rukou mají samopaly. Jeden z průzkumníků má obvaz přes čelo. Jak mlčky přišli, tak odešli.

Pokračuji v chůzi na nároží Dvořákovy a Táboritské ulice. Zde se mi naskýtá nezvyklý pohled. Obraz, který jsem tehdy psychicky ještě nechápal, ale jež dnes považuji za neúctný českého národa. Podotýkám, že Němci mému otci a strýci nejen zabavili a zakázali jejich půjčovnu filmů, ale za heydrichiády také zavraždili tři naše příbuzné. Měl jsem tudíž mnoho důvodů nacisty a jejich přísluhovače nenávidět.

Přesto se mi nelíbilo násilí, jehož jsem byl odpoledne 9. května svědkem. Přímo ve vozovce Táboritské ulice, pod ozbrojeným dozorem českých stráží, za stálých slovních urážek, kopanců a občasného bití, s vápnem namalovanými hákovými kříži na kabátech, ploužily se asi dvě desítky vysílených a žízlivých civilistů středního věku. Zubožení lidé rozebírali barikády sestavené z dlažebních kostek a snažili se alespoň primitivně opět vydláždít ulici. Kdo z nich byl však opravdovým kolaborantem a viníkem a kdo jen podezřelou obětí, tehdy nikdo neřešil. Otec a strýc v této situaci pořídili několik dodnes zachovaných filmových záběrů. Táboritská ulice byla alespoň prozatímne sjízdná. Od nákladového nádraží Olšanskou ulicí, Táboritskou a směrem do ulice Ondříčkovy za potlesku obyvatelstva a provolávání slávy valily se sovětské či, jak jsme tehdy říkali, ruské tanky. A po nich, již oběma směry, bojová vozidla různých typů. Šel jsem s tátou, strýcem, bráškou Frantou a bratránkem Ferdou k nákladovému nádraží a odtud dolů k Ohradě. Tam parkovaly desítky vozidel rudoarmějců. Mnozí vojáci leželi na odkrytých sedadlech jeepů, dodgeů a studebakerů. Samozřejmě po takové vyčerpávající dlouhé cestě po zásluze spali.

Úplně sám došel jsem k Horčíkově ohradě. Nalézala se přesně tam, kde je dnes Reiffeisenbank. Na chodníku stál opuštěný a poničený německý tankový stíhač Jagdpanzer 38 Hetzer. Před dvěma dny, kdy se snažil překonat barikádu a jet Brněnskou třídou dolů do vnitřní Prahy, jej z protějšího domu pancéřovou pěstí přímo profesionálně zasáhl a zničil student Čeněk Tetauer. Vysvobodil tím zajaté české civilisty hnané před obrněným vozidlem a zabránil průjezdu dalších tanků. Pohotově jsem vylezl k otevřenému poklopu a nahlédl do útrobu železné obludy. Pohled mě šokoval. Na sedadle se nacházely ohořelé zbytky dolní poloviny lidského těla.

Začalo se již stmívat, když jsem v doprovodu příbuzných dorazil k telefonní ústředně. Celou ulici Fibichovu souběžně se zdí Starého židovského hřbitova zcela zaplnily parkující a nikým nehlídané automobily s raketomety, námi kluky obdivovanými „kaťušemi“. Byl pozdní večer 9. května 1945. Do ztichlé a tmavé oblohy jen tu a tam vylétávaly občasné různobarevné světlice. Začala první noc prvního opravdového mírového dne...

Galerie

2 fotografie

